

voorwaarde evenwel, deze n.l., dat wij haar niet gebruiken „tot een oorzaak voor het vleesch, maar dat wij elkander dienen door de liefde“.

Als we, om het populair te zeggen, den boel maar laten waaien en ons van de heele zaak niets aantrekken, dan is het mis! Dan wordt het geduld hebben met de „zwakheden en gebreken“ der kerk „een misdadig relativisme, een betrekkelijk stellen van wat vast en klaar moet zijn“. Daarom moeten alle leden der kerk trouw zijn in het jagen naar verbetering en herstel van bedreven kwaad. En op deze wijze moet geworfeld worden in „hartstochtelijke bewaring der kerkelijke eenheid en trouw“.

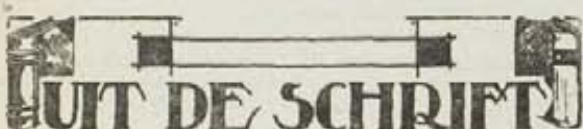
Natuurlijk: er moet een mogelijkheid, een basis zijn voor dezen strijd om verbetering in betooning van trouw en bewaring der eenheid! Niet in iedere kerkelijke situatie kan en mag hij worden gestreden! Als een „kerkgemeenschap aan haar concrete beslissingen meer gezag toekent, dan aan het Woord Gods en snijdt zij het recht van appél af of wil zij op een leerwestie niet ingaan, dan is het met de kerk wel hopeloos mis“.

Maar zoo is het nu in de gereformeerde kerken — aldus Dr Schippers — niet. Daarin was alleen maar een vertrouwenscrisis, die rechtlijnig naar een gehoorzaamheidscrisis voerde. En daarin haat een „krampachtig drijven naar de volmaaktheid“ geen steek. De vrijgemaakten hebben dat maar al te veel gedaan, zoo is de toepassing van Dr Schippers' „preek“. Zij hebben „een klap van den Donatistischen en Labadistischen molen te pakken“. Ze vechten voor een volmaakte, een heilige kerk. Zij hebben geen verstand van „kerkelijk“ gezag en van „kerkelijke“ gehoorzaamheid. Ze moeten meer „gelatenheid“ en minder „geladenheid“ vertoonen!

Zoo ongeveer is Dr Schippers' betoog.

Kort en nuchter kunnen we het zoo samenvatten: Die binding aan de synodale beslissingen is heelemaal zoo erg niet. Ze hebben alleen maar „kerkelijk“ gezag. Er zit muziek en elastiek genoeg in. En de gehoorzaamheid die ze vragen — daar heeft ze werkelijk geen „gewetenskrampen“ van te krijgen! Alleen: je moet natuurlijk je best doen om de zaak weer in het rechte te brengen.

Volgende week een enkel wordeke van critiek op dit schoone betoog. C. V.

niet gelijk het oude.

.....niet gelijk het verbond dat Ik met hun vaders gesloten heb ten dage dat Ik hun hand vatte om hen uit het land van Egypte te voeren..... Jer. 31:32a.

Martelaar der scholastieke exegeten als Jeremia geworden is, heeft hij zijn woorden, klaar als kristal, zien verduisteren door menschen.

De scholastieken hadden uitgemaakt, dat het echte verbond der genade alleen „met“ de wedergeborenen uitverkoren individuen kon zijn opgericht. Daarna hadden ze verklaard, dat Jeremia 31, die in Hebr. 8 wordt aangehaald, zeer bijzonder over dat echte verbond, dat met de uitverkorenen, in hun wedergeboorte nog wel, wordt opgericht, zijn profetenstem heeft laten hooren, en het echte verbond dus het nieuwe is, juist om zijn eendracht. In de derde plaats kwamen zij dus tot de conclusie, dat de fase van dit „nieuwe verbond“, welks nieuwheid eerst op het in Handelingen 2 vermelde tijdstip in kan gaan, niet vóór dit oogenblik kan aangevangen zijn, weshalve al wat vóór dat tijdstip valt, bezien moet worden als vallende onder de oude verbonds- en rechtsbepalingen. Om dan ten vierde te besluiten, dat er een scherpe tegenstelling moet liggen tusschen nieuw en oud, tusschen Pinksterfeest en Sinaï's dondergerommel; tusschen evangelie en wet, ja, vooral die. En dus: ook en vooral tusschen de wedergeboorte van den preciezen individu als delicate stichting van een intieme verbondsgemeenschap tusschen den Bruidegom der zielen en de zielen des Bruidegoms ter eener zijde, en zoo'n ordening van een nauwelijks door Mozes bijeengevoerde massa van ontsnapte slaven-van-farao als brute stichting van een plomp-ruwe verbondsrelatie tusschen den Koning van een (slechts in „uiterlijken“ zin) uitverkoren volk of natie (Israël) en de natie van dien Koning.

Een tegenstelling, hebt u goed gehoord? De bekende tegenstelling van wet en evangelie, waarover alle eeuwen door zooveel te doen is geweest. Die tegenstelling ligt er volgens wie zoo spreken, als contrast, tusschen nieuw en oud verbond; tusschen Pinkstervlammen en Sinaïflitsen; tusschen intiem verbond met één preciezen lieveling des Bruidegoms en zoo'n ruw nationaal, herzegge: alleen-maar-nationaal verbond met een massa lieden tegelijk. Van de massa zeggen de aristocraten af en toe veel leelijks. Af en toe. Ook dezen keer.

En dan sturen ze hun exegeten op u af, om het bewijs te leveren dat de Schriften hun betoog gedieft hebben, althans het steunen.

En die exegeten zeggen dan tot u: ga mee, lees Jeremia 31. Zet uw bril op. Of neen, neem uw loupe

mee, en zet uw bril af. Wie een bril ophoudt, die ziet nog veel te veel in de breedte, zeggen ze. Ge moet dezen keer een „close up“ verlangen. Een détail bestudeeren, onder de loupe. Vergeet wat daar verder staat in Jeremia 30 en 31, over vee en huizen en zaad van menschen en beesten, — en vraag ons niet, wanneer dát allemaal tot Israël mocht gekomen zijn. Ze zeggen U: neem de loupe, en zet die pal boven dat ééne kleine detail van den tekst, waar staat geschreven: NIET GELIJK HET VERBOND van vroeger. Broeder, zoo vragen ze u dan, beduidt dat geen TEGENSTELLING? Geen CONTRAST? Geen scherpe onderscheiding van contraire grootheden?

En, eer ze u loslaten, zeggen ze, een beetje haastig: houd de loupe nog even in de hand, en leg ze óók even op dat stukje tekst, waar (in Hebr. 8) gezegd wordt, dat het oude verbond niet onberispelijk was. Is het nu niet klaar als de dag, dat de tegenstelling tusschen het Nieuwe verbond met uitverkoren individuen en het Oude met zoo'n plompe massa er één is als van netto en bruto, van kern en omtrek, van wezen en plompe verschijning, van fijn en grof, van onberispelijk en berispelijk, van fijn goud en een ruwen klomp, waar wel wat goud in verstoken zal zitten als ge maar zoekt?

Maar.....

Maar als er staat: het zal niet zoo wezen als vroeger („niet als het verbond van destijds“), dan kan dat ook nog heel wat anders aanduiden dan een scherpe tegenstelling. Het kan ook willen zijn een teekening van een verschil tusschen minder en meer, tusschen geremd en ongeremd, tusschen belemmerd en vrij, tusschen foetus en voldragen vrucht, tusschen aarzeling en vastberadenheid, tusschen schemering en licht, tusschen onmondigheid-met-dwaasheid en rijping-tot-wijsheid, tusschen steunen op de massa en zelf aanpakken, in het groeiend besef van eigen verantwoordelijkheid.

En zoo is de onderscheiding hier bedoeld.

Men heeft zoo vaak Jeremia 31 bejegend, als zou het alleen maar over de uitverkorenen handelen, m.a.w. over wie niet sterven (in den strikten zin, dien „sterven“ hebben kan).

Maar waarom zegt dan de profeet in de onmiddellijk aan ons vers voorafgaande perikoop, dat „in die dagen“ men niet meer de brantes zal hooren verkondigen, dat de VADEREN (het voorgelacht) de zaak in de war hebben laten loopen („onrijpe druiven“ hebben gegeten), en dat nu de KINDEREN (het tegenwoordige nageslacht) de ellendige gevolgen maar moeten dragen (stroeve tanden krijgen)? Komt het soms hiervan, dat men in die dagen NIET MEER STERFT, dat men in den nieuwen toestand geen oordeel, geen verbondswraak ondergaat? Omdat de kring der „bondelingen“ alleen maar tot de wedergeborenen uitverkorenen beperkt is, tot hen, die niet sterven zullen, doch alleen maar eeuwig leven?

Sommigen schijnen het zoo te willen zien; ze zeggen dan: wel, Jeremia 31 voorspelt dagen van heil; ze schijnen te bedoelen: dagen van alleen maar heil, zonder verbondswraak voor de bondelingen; en verklaren dan: men zal straks dat spreekwoord van onrijpe druiven eten en stroeve tanden niet meer bezigen, omdat „voor dat spreekwoord natuurlijk in die komende HEILSDagen geen reden meer zal zijn“. ¹⁾ Geen reden meer: dat betekent: hier wordt niet meer „gestorven“.

Maar dat is niet juist. Jeremia zelf zegt: in die dagen, die ik hier aankondig, die dagen van herstel, van nieuw verbond, ZAL ieder om zijn EIGEN ongerechtigheid sterven; elk mensch, die de onrijpe druiven eet, diens tanden zullen stroef worden. Zijn eigen tanden.

Dat was ook vroeger zoo geweest: niemand stierf naar Gods recht om de zonde van een ander, terwijl hij zelf onschuldig bleef. Men kan sterven MET den ander, en in samenhang met hem, maar niet „OM“ hem, en daarmee uit.

Maar het harde Israël, dat zich zoo lang verhard heeft, wou die individueel-persoonlijke verantwoordelijkheid in de collectieve massa der bondsgemeenschap niet in een rechte ellende-kennis aanvaarden. Het gaf de schuld aan de massa, de voorgangers, aan de onpersoonlijke grootheid der natie. Zoo iets als wat Abraham Kuyper zou noemen: het generale subject. En zei toen, tegen den hemel grijnzend: de vaders eten zure druiven, en de kinderen krijgen stroeve tanden. Zoo is men de ballingschap ingegaan, morrend, klagend, zuur. En het is ook nog een heelen poos zoo gebleven IN de ballingschap: morren, klagen, zuur-zijn, schuld-van-zich-af-schuiven.

Maar STRAKS, zegt Jeremia, als er een gelouterde kerk naar het heilige land terugkeert, zal men dat spreekwoord NIET MEER GEBRUIKEN.

Waarom niet?

Omdat er geen dooden meer vallen? Omdat het na de ballingschap, in de nieuwe aera uit is met stroeve tanden, met bondswraak?

Welneen, „er wordt“ óók dan „gestorven“.

Maar het spreekwoord zal straks in onbruik raken, omdat in de gezuiverde gemeente de overtuiging veld wint, dat de individuele verantwoordelijkheid met-terdaad bestaat, en onderworpen erkenning eischt.

¹⁾ Aalders, K. V.; spatteeringen van hem.

En die erkenning-met-het-hart, die erkenning van de individuele verantwoordelijkheid, die is een daad van den Heiligen Geest in dat hart.

Daarom gaat dan ook Jeremia verder: in diezelfde nieuwe dagen, waarin Gods volk weer een halt zal hebben toegeroepen aan dat van-zich-af-schuiven der verantwoordelijkheid, zal de Geest weer harten aanpakken. Bekeering werken.

Zooals trouwens Joël uitroept: De Heere zal dan zijn Geest over ALLE VLEESCH uitgieten!

Beteekent dat soms ook: over alle uitverkorenen, en over hen alleen?

Er zal dus krachtiger Geesteswerking komen dan te voren.

En daarom zal het niet meer zoo zijn als vroeger. Maar als de Heere in de gemeente krachtiger begint te werken, worden dan de kerkgrenzen met één ruk verlegd?

Als straks de kerkgrenzen verlegd worden, dan komt dat wel hierin tot uiting, dat uit één natie, en uit één familie God niet meer de kerk of den clerus recruteert, doch uit alle naties, en uit allerlei families.

Maar men zegge niet, dat een krachtiger tot de personen doordringende Geesteswind al zeggen wil, dat nu al meteen de kerkgrenzen verlegd zijn. Die krachtiger wind kan voorbereidend werken (zooals de periode na de ballingschap ongetwijfeld voorbereidend werk gedaan heeft), maar hij is nog niet in zichzelf een acute openingsacte van een abrupten nieuwen staat der dingen. Een zwaluw, — daar zegt de boer: iets nieuws. Maar hij maakt nog geen lente. Een scherpe wind, die door de kleeren heendringt, die kondigt aan: verandering van temperatuur. Iets nieuws. Hij kan symptoom zijn van een nieuw tijdperk. Maar hij m á á k t het nog niet.

Want betere beloften zijn nog geen andere beloften.

En betere beloften eischen in-zich-zelf nog geen ander adres dan er eerst was geschreven op de beloftebrieven.

Hoogstens kunnen de „betere“ beloften een KRACHT ontplooiën, die ontvankelijk maakt voor een nieuwen staat. Een nieuwen staat der dingen.

Een nieuw verbond dus.

Niet als het oude.

Want alles gaat nu beter, Israël. Er wordt gereformeerd. Hier in die beide huizen Israëls. Want alle nieuws moet uit het oude zich te voorschijn wringen. K. S.

WOORD EN GEEST.

Over „Woord en Geest“, hun samenhang en verhouding, met name in het heilswerk, wordt veel nagedacht. Ook door het eenvoudige volk. Met name, waar het zich bezig houdt met de vraag van de prediking. De vraag, wat troostende, vermanende, stichtende prediking is, leeft onder het volk. Gelukkig. Er zijn menschen, ook wel ambtsdragers, die meenen, dat men het Woord recht kan bedienen („daar niet van“, zeggen ze dan), terwijl er toch niet troostend, niet vermanend, niet bouwend (stichtend) gepreekt wordt. Helaas.

Toch is één ding duidelijk: de Heilige Geest zelf stuurt altijd naar het Woord toe, en dringt altijd naar het Woord terug. Enkele bijzonderheden, uit een heel complex, mogen we noemen.

1. De H. Geest getuigt in ons hart, maar ook buiten ons in de Schrift. Hij zelf is overal en altijd onvermengd, maar Hij treedt niet altijd onweersproken op. In ons hart weersprekt hem „duivel, wereld, eigen vleesch“. In de kerk zijn bijgeluiden, ook bij de beste preek: bijgeluiden van den dominee, van de kerk, van de overgeleverde mening. Hoe weet ik nu, of wat ik in mijn hart gevoel, met mijn hoofd denk, in mijn „vragen“ begeer, uit den onvermengden Geest is, dan wel van het vleesch? Antwoord: de Geest is zoo goed, en zoo neerbuigend, en zoozeer naar ons afgedaald, dat Hij ons zegt: toets alles aan het Woord. D á á r spreek Ik niet alleen onvermengd, maar ook onweersproken. Daar spreek ik zonder menschelijke bijmengselen van zonde.

2. Wij hebben een tweetal Parakleten. Dat wil zeggen: Zaakbezorgers, Advocaten. De één spreekt tot God ons ten goede, over ons hoofd heen; want Hij doet het rechts op den Troon. Hij is Jezus Christus, de Verhoogde. De ander is de Heilige Geest. Sprekend in ons hart. Daar getuigenis gevende. Aldaar biddende met voor ons onuitspreklijke zuchtigen. Zijn gebed gaat dus de grenzen, de inzichten, de einders van ons gebed te buiten. En te boven. Hoe weet ik nu, wat die Eerste Parakleet daarboven pleit? En wat in mijn hart van den Heiligen Geest, den tweeden Parakleet is? Hij antwoordt ons op die vraag: ga naar het Woord, toets daaraan alles wat gij denkt omtrent uw beide Parakleten en hun getuigenis, hun gebed voor en over en in u.

3. Wij bidden ook zelf. We mogen en moeten al onze begeerten bekend maken bij God. Vooral niets achter-

houden. wel goe en den samenb God GE Waar v Woord.

4. On der zon niet zon nen zeg doet du soon, toets het Wo

5. De Geestes Gods W protestat ons belp ons gele onszelf, als de t stand, g buiten s p r a a neen. G Het G nieuwe ons ter komt in het Wo doch in zegt Hij maar d legen in

6. De zooals o maal m der verl In de onder d daar. Z Later g vruchte goede w ten van kindere dere ge getuiger luidt de voorbee ook wij ook wij dat het geven. getuiger ook, om te form muleerd onweder Dordtsel en ten e ze wor catechis is: den het WO

Wie kerk. W kwartie bederft tijd van MET h de preel tusscher op de te Waari Omda Hem no

Niet stuk va Haag. C we wete derwerp H e t die ik z gewikke Om in c we het

En d profess heb Ik maar ni meen-ch afwijzen ingezont er maar ven en neerd g

En m artikel ik den t zijds:

die erkenning
die is een
in diezelfde
een halt zal
schuiven der
harten aan-

teere zal dan
ten!
uitverkorenen,

g komen dan
als vroeger.
krachtiger
enzen met

worden, dan
een natie, en
kerk of den
n uit aller-

htiger tot
al zeggen wil,
egd zijn. Die
reidend
gchap onge-
ft), maar hij
openingsacte
en. Een zwa-
ws. Maar hij
ind, die door
verandering
ymptoom zijn
het nog niet.
andere be-

nog geen
hreven op de

beloften een
elijk maakt
taut der din-

wordt ge-re-
ls. Want alle
hijn wringen.
K. S.

VEN
en geest.

hang en ver-
ordt veel na-
k. Met name,
van de predi-
de, stichtende
kkig. Er zijn
enen, dat men
let van", zeg-
end, niet ver-
preekt wordt.

ge Geest zelf
gt altijd naar
uit een heel

ar ook buiten
altijd onver-
ersproken op
wereld, eigen
k bij de beste
de kerk, van
nu, of wat ik
denk, in mijn
Geest is, dan
at is zóó goed,
afgedaald, dat
Dáár spreek
nweersproken.
nengselen van

Dat wil zeg-
n spreekt tot
want Hij doet
ristus, de Ver-
brekend in ons
biddende met
jn gebed gaat
van ons gebed
wat die Eerste
mijn hart van
nkleet is? Hij
t Woord, toets
w beide Para-
or en over en

moeten al onze
niets achter-

houden. Maar hoe weten wij, of wij kwalijk bidden, dan wel goed? Of wij in ons bidden met dat van den Eersten en den Tweeden Parakleet parallel loopen, en met hem samenbidden? Antwoord: ge moet bidden om hetgeen God GEBODEN heeft te bidden (Catech. Zondag 45). Waar vind ik daarover uitsluitel? Antwoord: in het Woord.

4. Onze Eerste Parakleet, reeds op aarde, was zonder zonde. Hij had den Geest zonder mate. Hij KON niet zondigen. Indien er één was, die zou hebben kunnen zeggen: zie op mijn persoon, die is zondeloos, en doet dus altijd zuiver en goed, dan was Hij die Persoon. Maar Hij zegt tot de Joden (en ons, Joh. 8): toets mij en mijn werk aan de Schriften. Het Woord, het Woord.

5. De H. Geest geeft een inwendig Getuigenis des Geestes in ons hart. Waardoor wij de Schriften als Gods Woord erkennen. Is dit de Achilleshiel van het protestantisme, omdat we, dit Geestesgetuigenis IN ons belijdende, tenslotte toch de laatste gronden van ons geloof aan den Bijbel zouden zoeken moeten IN onszelf, dus buiten den Bijbel? Antwoord: neen. Want, als de bijbel tienduizend woorden spreekt tot ons verstand, geeft dan de Geest er een tien-duizend-eerste buiten den bijbel om, in ons hart? Een eigen uitspraak, met een nieuwen inhoud? Antwoord: neen. Grond voor ons Schriftgeloof is de Schrift zelf. Het Geestesgetuigenis is een KRACHT, niet een nieuwe uitspraak. Een kracht, waardoor de Geest ons terugwerpt op het Woord, zelfs hier. Want Hij komt in dat Woord zelf mee; maar omdat hij buiten het Woord niet alleen spreekt (satan spreekt mee) doch in het Woord alleen „aan het woord” is, daarom zegt Hij: ik BIND u aan den inhoud van dat Woord, maar de grond voor die bindingswaardigheid is gelegen in het Woord zelf.

6. De geloovige stelt een praktisch syllogisme op, zooals onze vaders dan uitdrukten. Zij doet dat tweemaal met name. In de leer der ellende, en in het stuk der verlossing. Eigenlijk ook in dat der dankbaarheid. In de leer der ellende: de bijbel zegt: alle zondaar ligt onder den vloek. De conscientie zegt: ik ben een zondaar. Ze concludeert dus: ik lig onder den vloek. Later gaat het zoo: de bijbel zegt: goede werken zijn vruchten van Gods genade. De conscientie zegt: ik doe goede werken. De conclusie luidt: in mij zijn de vruchten van genade. De derde maal: de bijbel zegt: Gods kinderen mogen bij ontvangen genade vragen om meerdere genade. De conscientie zegt: in mijn hart heb ik getuigenis van ontvangen genade. Ik mag dus, zoo luidt de conclusie, vragen om meerdere genade. Bijvoorbeeld als ik zeg: vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. Dat is: gelijk ook wij dit getuigenis van uw genade in ons gevoelen, dat het onze begeerte is, onzen schuldenaren te vergeven. Vraag: waar haalt die conscientie dat getuigenis vandaan, en de vrijmoedigheid, de wijsheid ook, om telkens die tweede stelling (de „practische”) te formuleren? Antwoord: die stelling wordt geformuleerd niet door Jan en alleman, niet door den onwedergeborene, den ongeloovige, die (naar de Dordtsche Leerregele zeggen) ten eenenmale bezoedeld en ten onderhoudt wat ook God aan licht geeft, doch ze wordt geformuleerd door even denzelfde, die in catechismus, belijdenis, leerregels altijd aan het woord is: den geloovige. Dat is: den hoorder-aannemer van het WOORD.

Wie dus Woord en Geest scheidt, die verleidt de kerk. Wie drie kwartier „voorwerperlijk” preekt, en een kwartier „onderwerperlijk”, die steelt drie kwartier en bederft met zijn abstraherend spreken één kwartier tijd van den Heiligen Geest, die zelf KOMENDE is MET het Woord, en dat doen wil gedurende HEEL de preek, totdat er amen gezegd wordt, niet op een tusschen Geest en dominee „gedeelde” toespraak, maar op de toespraak van den Geest, en van dien alleen.

Waarom moeten deze dingen nog gezegd worden? Omdat we altijd den Geest resisteeren, al kunnen we Hem nooit supereeren, nooit overwinnen. K.S.

CONFESSIE EN ORGANISATIE, I.

Niet dan ongaarne plaats ik volgend ingezonden stuk van drs C. v. Dijk, van Aerssenstr. 208, Den Haag. Ongaarne, natuurlijk niet om zijnentwil, want we weten hem een broeder, maar terwille van het onderwerp, en de in het artikel ter sprake gebrachte. Het onderwerp: daar zijn van die dingen, die ik zoo eenvoudig vind, en die al maar weer ingewikkeld gemaakt worden; en dan weer herhalen? Om in critieken tijd niet misverstaan te worden, doen we het maar weer, — maar anders.....

En, dan: de besprokenen, n.l. met name de professoren Vollenhoven en Dooyeweerd. Voor hen heb ik altijd een zwak plekje in mijn hart gehad; maar niettemin moet ik hun kerkelijk en dus algemeen-christelijk doen en laten vandaag ten dierpste afwijzen; en als één hunner medestanders dan een ingezonden zendt, nu ja, dan moet het hooge woord er maar uit. Dat ik tegenover de H. H. Vollenhoven en Dooyeweerd na de vrijmaking me geëmotioneerd gedragen heb, zal wel niemand beweren.

En nu dan het woord aan drs Van Dijk, in wiens artikel ik hoofdletters aanbreng, ter plaatse, waar ik den tijd gekomen acht voor een opmerking mijnerzijds:

ARTIKEL 31 „van het contract”.

In de geëlleverde beschrijving van het kindermeel-conflict, dat (ds) IJ. K. V(ellenga), volgens zijn eigen zeggen filiaalhouder van de firma Ger van Kerken te Meppel, geeft in het reclameblaadje van de filialen in Drenthe en Overijssel, komt hij ook zoo te spreken over Artikel 31 „van het contract”.

Volgens den Meppelschen zetbaas stond er in dat artikel, dat „als er verschil van mening zou rijzen, de minderheid der vennoten zich aan de meerderheid zou onderwerpen, tenzij de minderheid aantonen kon, dat zij gelijk had”.

U proeft in dat „onderwerpen”, dat in Artikel 31 niet voorkomt, de service en de serviliteit van den zetbaas tegenover zijn almachtige firma.

Doch dat slechts in het voorbijgaan. Belangrijker is wat er volgt.

Toen het „Kindermeelconflict” in de firma van IJ. K. V. uitbrak, en de minderheid dus moest aantoonen „dat zij gelijk had”, zei, volgens IJ. K. V. de meerderheid: „dan moeten jullie dat AAN ONS aantoonen”.

Maar volgens hem zei de minderheid: „het is genoeg als wij ons gelijk voor ons A l f hebben aangevoerd”.

Dat nu is geschiedvervalsing.

Een halve waarheid.

En daarom een heele leugen.

De waarheid is deze.

Toen het nieuwe kindermeel gefabriceerd was en er een minderheid was, die meende, dat dat fabrikaat niet deugde, heeft ze dat eerst voor zichzelf aangevoerd. En toen de overtuiging gevestigd was, dat de ingrediënten van dat artikel niet deugzaam waren, toen de minderheid dat voor zichzelf had aangevoerd, wilde zij het ook voor de meerderheid gaan bewijzen. Want die minderheid had de meerderheid zeer lief. Hetgeen ze voor zichzelf ondeugdelijk achtte — „vergif” om met IJ. K. V. te spreken — dat achtte ze ook voor de meerderheid gevaarlijk. Daarom was er zelfs een praeadviseur, die aan den kant van de minderheid stond, die den goeden raad gaf: breng het artikel voorloopig niet in den handel. Ik ben bereid dan te zwijgen. Ik zal „de firma” niet in opspraak brengen.

CONFESSIE EN ORGANISATIE.

Onder het opschrift „filosofie en confessie” werd in „De Reformatie” van 17 Januari j.l. een schrijven gepubliceerd, waarin Dr H. J. Schilder mededeeling doet van zijn bedanken als lid der Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte.

Het feit, dat thans voor de derde maal een publicatie van een dergelijke strekking in de kolommen van „De Reformatie” werd opgenomen, alsmede het redactionele naschrift geeft aan deze publicatie het karakter van een opwekking aan alle vrijgemaakten tot heengaan uit de genoemde vereniging (A). De opname van dit schrijven in de rubriek „Kerkelijk leven” geeft aan deze opwekking nog een bijzonder accent (B).

Wanneer door schrijven in zijn inleiding op zijn dankbrief gesteld wordt, dat het thans plicht is publiek rekenschap af te leggen, zoowel van het wel-lid-zijn, als van het niet-(meer)-lid-zijn van de Ver. v. Calv. Wijsb., dan wil ik — hoewel deze stelling in haar algemeenheid niet onderschrijvend (C) — ditmaal toch voor mijzelf de plicht erkennen om tegenover de actie die tot heengaan wil bewegen rekenschap te geven van mijn gevoelens, dat de leiding van hen die ons willen uitleiden uit allerlei bestaande Christelijke organisatie, in dit stadium niet moet worden gevolgd. (D) Persoonlijke omstandigheden van geen tijd, geen geld, beperkte werkkraft, welke meerderen onder ons mee door de situatie waarin we kerkelijk gebracht zijn tot een zich terugtrekken van bepaalde terreinen kunnen nopen, blijven in dit verband uiteraard buiten beschouwing. We spreken slechts over een zich distancieeren van allerlei Christelijke organisatie om principiële redenen (E).

Het lid-blijven van een vereniging behoeft, wanneer in haar statuten en reglementen en in haar activiteit geen belangrijke wijziging gebracht wordt, niet te worden gemotiveerd (F). Zoo is voor mij en voor vele andere leden der Ver. v. Calv. Wijsb. de vraag van blijven of heengaan niet aan de orde, laat staan de verantwoording van het antwoord op deze vraag (G). Ook al grepen in het leven van vele (H) leden dezer vereniging pijnlijke veranderingen plaats, de roeping tot wijsgeerige arbeid is niet ingetrokken en de organisatie die tot het vervullen van deze roeping dienstig wil zijn is niet veranderd (I). Artikel 2 van de statuten, dat in de oprichtingsvergadering in de thans bestaande formulering nadrukkelijk met de door Prof. Dooyeweerd aangegeven strekking is vastgesteld bleef ongewijzigd (J). Diepgaande wijsgeerige verschillen zijn niet aan den dag getreden (M). Waar men ze al zou kunnen vermoeden zijn ze nimmer scherp gesteld, laat staan in ernstige worsteling om elkaar te winnen doorgesproken (N). Voor wie de zaken zoo staan, die behoeft geen blijven te motiveeren: hij blijft (O).

Tot zoover drs Van Dijk. Ons antwoord volgt hier successief.

A. Het stond iets anders: 't was een opwekking tot de concrete Ver. v. Calv. Wijsb. om zich te bekeeren van het gemeene zaak maken met de verscheurders van de kerk en de schenders van de goede trouw en

gen. Maar ik zal dan op de volgende samenkomst van de „vennoten” aantoonen, dat de samenstelling van dit product afgaande op Uwe eigen gebruiksaanwijzings-praeadvies een gevaar is.

De meerderheid echter zei: dat verlof hebt ge. Ge moogt dat op de volgende vennotenvergadering aantoonen. Maar: het artikel gaat nu naar de filialen. En al hebben we er geen bezwaar tegen, dat U zelf het product niet gebruikt — als U meent, dat het „vergif” is — verkoopen m o e t U het artikel en het zonder Uw eventuele waarschuwing aan Uw klanten te eten geven. Haastig zond een broer van dezen praeadviseur, die de vergadering niet kon bijwonen, aan de vergadering der „firmanten” een telegram met verzoek alsnog schriftelijk zijn bezwaren tegen het artikel te mogen uiteenzetten.

Maar de firmanten zeiden: dat is niet noodig. Uw bezwaren kennen we uit Uw geschriften voldoende. Die schildering is wel zoo duidelijk, dat we er ons een goed beeld van kunnen vormen.

En de waarschuwendende vennoot werd geschorst en afgezet.

Niet omdat hij „zijn gelijk” (!!) niet aan de meerderheid aantoonen wilde, maar omdat hij hetgeen hij eerst voor zichzelf bewezen had niet voor de meerderheid aantoonen mócht.

En zoo ging het anderen.

Zij mochten aan de „firma” bewijzen gaan, dat ze „vergif” in den handel bracht, als zij eerst het „vergif”, dat zij zelf niet wilden en behoeften (!) te eten drie jaar lang onder de menschen hadden gebracht.

Toen ze wezen op de praeadviseerende Gebruiksaanwijzing werd hun geantwoord — zij het onderhands en officieus — dat ze die maar „in de kachel moesten stoppen”. Als de Gebruiksaanwijzing argwaan kon wekken bij de „klanten”, dan moest het artikel maar zonder Gebruiksaanwijzing worden verkocht. Als het etiket van de firma maar ongeschonden bleef!

Zoo werd Artikel 31 „van het contract” buiten werking gezet.

Dat kostelijke artikel!

Dat de eenheid van de „firma” had kunnen redden.

Want in dat artikel is de gewetensvrijheid der kerken en der kerkleden verankerd in gebondenheid aan het Woord van God.

En dat artikel werd door de firma van IJ. K. V. misbruikt om de gewetens eerst te binden aan de besluiten van die commanditaire Vennootschap. En als die strik „zat” mocht men gaan „bewijzen” Gode zij dank die strik is gebroken! D. E. C.

van de ethische grondslagen van ons openbare christelijke leven; en een aanwijzing van het snelle verval, dat publieke capitulatie voor zulke publieke zonde meebrengt, vooral wanneer capitulanten in zelfhandhaving zich moeten schrap zetten tegen de logica van eenvoudige publieke gehoorzaamheid. En eerst daarna kwam de kwestie van de „toepassing”, die elk voor zich te maken had.

B. Nooit te veel zoeken achter de keus van een rubriek. In elk geval willen we nu óók aan drs v. D. dezelfde plaats geven als aan de anderen.

C. „Zijt dan ALTIJD bereid tot verantwoording aan een iegelijk die u rekenschap afsecht.....”. Het openbare verenigingsleven staat a l t i j d onder den plicht van publieke verantwoordingsbereidheid; het lidmaatschap is dáár vooral een s o c i a l e daad.

D. Ik ontmoet een met zoo'n a p h o r i s t i s c h e doelstelling optredende leiding nergens. Daarom verwijs ik naar opmerking A. Wel ken ik menschen, die zichzelf en elkaar en daarna ook anderen zeggen: wees één, en laat van uw leven al de uitgangen uit één hart opkomen, en heb geen gemeenschap met publieke zonden, en als er ergens niet eens een eerlijke (en dan consequent-ge trouwe, f e d e r g e l i j k e l i j k n o r m e e r e n d e) beginselstrijd in het spel is, doch publiek VER-RAAD, wees dan des te meer doodsbenauwd voor het mee-vernaden; want anders maakt ge de corruptie van het openbare leven door norm-verlies nog erger dan ze toch al is. Waarom moet Huizenga de kwalen van ons leven beter aanvoelen dan wij? En als er „afgesneden” wordt, weet dan wel, met wie ge voortaan wél, en met wie ge voortaan niet meer gemeenschappelijk bidden en het christelijke leven bouwen kunt.

E. „ZICH” distancieeren? Ik geloof, dat inzonder den toestand hier onzuiver teekent. Blijkens het verband heeft hij het oog op hen, die „willen uitleiden”, om dan van HEN te zeggen, dat ZIJ ZICH distancieeren. Maar ik weet heel wat gevallen, waarin juist de hier bedoelden hun best gedaan hebben, het niet te doen. Ik zal maar zwijgen over hun strijd in de vrijmakingscrisis. Maar later hebben ze in de vereniging, etc., waarin ze eenmaal geplaatst waren, het probleem van dat al of niet samen-nog-kunnen-bidden en -bouwen aan de orde gesteld. En dan was de regel, dat de anderen zeiden: hier hebben we niets met die zaak te maken. DAT is ZICH distancieeren. Zoals wanneer het advies luidt: nergens over praten. Dáár begint het zich distancieeren. Dat neemt een aanvang bij hem, die weigert, om wat reden dan ook, in een principiele kwestie mede gehoorzaam te zijn, o n g e a c h t d e g e v o l g e n. Toen op 10 Augustus het zóó bleek te staan tusschen Vollenhoven en De Graaf enerzijds, en Kouwenhoven, Dam en mij

anderzijds, wist ik: n u g a a n z e h e e n, e n z e k o m e n n o o i t m e e r t e r u g. Toen hebben ZIJ zich gedistancieerd. Ze hadden óf als 't er op aankomt, een ander welovertuigd principeel inzicht inzake het verantwoordelijk dienen van God — maar laat ze 't dan uitroepen van de daken! — óf ze hadden een afgod, b.v. van een nu eenmaal bestaand kerkverband of een universiteitsgroep tenslotte liever. Misschien ook wel een bestaande werkgemeenschap. Niet zeggen, dat ik op conscienties treed: men heeft mij in die dagen, toen er van alle kanten op me aangedrongen werd, om door nu maar wat te knoeien Ridderbos c.s. schakmat te zetten (!!!!), me letterlijk gezegd: de gereformeerde kerken hebben jou nodig, maar jij hebt de gereformeerde kerken nodig, en DAAROM moet je maar niet die haagsche vergadering houden, den volgende dag. Dat „DAAROM“, dat was de afgodendienst. In dat „daarom“ lag de zedelijke ketterij. In dat „DAAROM“ distancieerde de door mij bedoelde spreker zich van mij. Want ik wist, en weet nog, dat hij, als we op DIT punt hadden doorgesproken, hij met heel zijn theoretische kennis zou gezegd hebben: het is niet verantwoord voor God, dit „daarom“. Maar het bleef zoo, en het zit er nog. En of nu een geleerde, dan wel die synodocratische rumoormakers in de stad Groningen, die een te dezer zake aangesproken vergadering van de kiesvereniging hebben gevuld met rumoer instee van met een opwekking om toch eens naar mekaar te luisteren, dit „daarom“ zegt of denkt, het komt op hetzelfde neer: wie weigert in te gaan op de gewetensvraag, die distancieert zich. En als dan de ander daaruit de conclusie trekt, dan is hij niet de eerste, maar de tweede. Men moet niet vragen, wiens advies achteraf het meest door luidspreekers weergegeven wordt, doch wiens advies en beslissing het eerst in de zenuw boort.

F. Wat is een „belangrijke“ (!) wijziging in de activiteit eener vereniging? Zoodra de statuten niet meer worden nageleefd, of de afgoderij aan den dag treedt, daar waar zij het scherpst onderkend is, of kernkwesities, die eigen grondslag en doel rechtstreeks raken, van de tafel worden weggenomen, is er een belangrijke wijziging.

G. Als menschen, met wie we gebeden of zelfs alleen maar „geleerd“ hebben, zeggen: ik kan of wil en mag niet meer, komt er een stem, die zegt: wilt gij liever ook niet heengaan? Het antwoord wordt wel niet door den heengaan gedict, maar de vraag is in zijn heengaan aan de orde, ipso facto.

H. Ik dacht: in dat van ALLE. Of gaat de uitwerking van den één den ander niet meer aan?

I. Behalve dan zoo iets als het leven.

J. Maar niet on-,verklaard“.

M. Maar wel diepgaande verschillen in het leven. En: primum vivere, deinde philosophari: eerst leven, dan samen studeeren over zijn normen. Uit het hart zijn de studies over het hart en zijn uitgangen.

N. Heeft men prof. Holwerda dan maar laten praten, begrip ik het goed? Of was hij soms niet scherp genoeg? Wat ik ervan weet, betekent negatieve beantwoording van de tweede vraag. Dan blijft de eerste over.

O. Afgezien van wat hierboven opgemerkt werd: is dus voor wie maar kan constateren, dat de zaak niet scherp gesteld, en niet doórgesproken is, het „blijven“ een vanzelfsprekende zaak? Als dit juist zou zijn, dan zou men waarlijk nog zedelijken moed en paedagogische kracht kunnen vinden in de krampachtige pogingen der synodocratische leiders, om het scherpstellen en het doórpraten van de kwesties tot elken prijs te verhinderen. Maar ik noem het: zich distancieeren: de heeren zijn het kerkbegrip kwijt, en dus óók dat van de gemeenschap der heiligen. Niet motiveeren? Ieder moet altijd kunnen motiveeren: handelen is een zedelijke aangelegenheid.

Tot zoover voor dit nummer. We hebben geen plaats voor het heele artikel met ons antwoord in één nummer, en geven dus volgende week het vervolg.

K. S.

Wat leeft er in de zendingskringen der synodocraten? I.

Onze lezers weten van de Eindhovensche synode, en zullen zich, ook na hetgeen we ter zake opmerkten, hebben afgevraagd, wat er eigenlijk leeft in de synodocratische zendingskringen. De vraag heeft haar belang; we willen wel eenige opmerkingen ten beste geven.

De synodes van 1946(7) benoemden tot deputaten voor de zending onder heidenen en mohammedanen: dr W. G. Harrenstein, ds N. Duursema, ds J. C. Gilhuis, dr C. J. Goslinga, dr Th. Ruys, allen moderamenleden, en verder de H. H. J. v. d. Meulen, H. J. Meyerink, D. Pol, N. Postema, G. M. v. Rennes en P. Steneker. De H. H. A. Wiersinga en W. M. le Cointre waren oorspronkelijk deputaten, moesten evenwel bedanken en werden vervangen door de H. H. Ruys en Steneker (Ir), (benoemd in 1947).

Deze deputaten hadden zich te beraden over de kwestie der z.g. „nieuwe oriëntering“ in het zendingswerk. Dat was hun opgedragen door de Zwolsche synode. Die had tevens opdracht gegeven drie af-

gevaardigden, onder wie dr Bavinck, naar Indië te zenden. Doel was: volledig te praten met de javaansche en maleisch sprekende kerken. Onderwerp van dit „volledig“ samenspreken moest wezen: de verhouding tusschen deze kerken ter eener en de gereformeerde kerken (formatie Zwolle) en haar zending anderzijds. Voorop werd gesteld, reeds toen, dat men moest zien te komen tot voorstellen, die voor beide partijen aanvaardbaar zouden zijn, en uitgesproken, dat waarschijnlijk het zwaartepunt in den zendingsarbeid zou moeten worden verlegd naar de javaansche en maleisch sprekende kerken. Tevens werd er meteen al op aangestuurd, dat men een theologische school zou krijgen, alsmede een stel middelbare theologische onderwijsinrichtingen, uitgaande van „de“ inheemsche kerken in gebondenheid aan de belijdenis van die kerken. DE inheemsche kerken. Welke zijn dat? Dat wordt min of meer duidelijk uit het vervolg.

De besprekingen begonnen in Mei '47. De bekende ds Verkuyl had grondlegend werk ervoor gedaan; hetgeen al dadelijk ons kopschuw doet zijn, gezien de politieke uitlatingen van dezen predikant, en zijn contact met revolutionairen en ongereformeerden. Aanvankelijk was er veel „wantrouwen en achterdocht“; geen wonder. Maar men kwam tot volledige eenparigheid; hetgeen hier een veeg teeken is.

Merkwaardig is, dat de afgevaardigden uit Nederland moesten rekenen met feiten, die zij, als ze in Nederland door ons zouden in het aanzijn geroepen zijn, vast en zeker als „scheurmakerij“, en zoo, zouden aangemerkt zijn. Men herinnere zich het synodale schrikbewind tegen wie destijds een eigen meening durfden hebben en volgen (Amersfoort, Bergschenhoek, K. S. en zoo voort). Nu, die Javaansche kerken hadden eenen wil. Ze namen het standpunt in, dat de verhouding tot de zending niet partieel en regionaal maar allereerst „in grooter verband“ te regelen was. Die duistere woorden kunnen van alles en nog wat behelzen. Dat zullen we straks zien. Maar dezelfde nederlandse heeren, die in 1943/4 gingen of lieten citeeren en dreigen en buiten het verband zetten, capituleerden op Java voor menschen die ze in Nederland zouden hebben vervolgd.

Er kwam n.l. een vergadering in Batavia van Javaansche kerken. Gereformeerde, ja, maar ook van de Doopsgezinde zending en de Chineesche kerken. Men ziet nu meteen, wat de betekenis is van die duistere benaming: „in groot verband“. Wat het gereformeerde en kerkelijke karakter der vergadering betreft, was het al mis, eer men van wal stak. Maar inmiddels hadden de Javanen hun wil, en ze hadden hem doórgeset, terwijl het vaderland zich nog in zoeten slaap bevond. Want al deze kerken hadden al éézijdig een belangrijke beslissing genomen: ze wáren verenigd in een federatief lichaam: „Raad van Kerken in Indonesië“ (de naam Indonesië lag ook al vast). ALLEEN IN DAT VERBAND WILDE MEN ONDERHANDELEN. Niet handelen, maar onderhandelen. O Amersfoort, of Bergschenhoek, o geciteerde kerkeraad en dominees, die, mede Bavinck aan de praeadviseurtafel vindende, geciteerd zijt, om de dreigende woorden van dr Ridderbos en dr Dijk en anderen te hooren over het ongeoorloofde van éézijdig initiatief, indien dit neerkwam zelfs maar op een t i j d e l i j k niet uitvoeren van besluiten. O correspondentie van Ridderbos met K. S. O Polman, en o Nauta. De officiële besprekingen zijn in DIT grootere verband (wat is eigenlijk kerk-verband) gehouden, en de conclusies waartoe men gekomen is moeten in het licht van dit nuchtere, maar ontstellende feit gelezen worden.

Gevolg van deze capitulatie van de nederlandse reizigers, Bavinck voorop, voor javaanschen onwil om van het kerkrecht van Ridderbos-Nauta ook maar iets zich aan te trekken, is nu geweest, dat, als men in de conclusies hoort spreken van „de kerken in INDONESIë“ in werkelijkheid alleen maar JAVAANSCHER kerken bedoeld worden. Het grootere verband, bovenbedoeld, is dus ook weer een „kleiner verband“.

Het verband is GROOTER wat de confessie betreft, doch kleiner wat de landstreek aangaat (hetgeen er op neerkomt, dat wie andersdenkend, en behoudend gereformeerd zijn, doch buiten het revolutiecentrum wonen, geen kans kregen). In Amerika heeft een Nederlander, de consul-generaal van New York destijds, goed werk gedaan, door aan Amerikanen te vertellen, dat het met die republiek daar op Java eigenlijk net zoo stond, als wanneer in Noord-Amerika één staat, laat ons zeggen, Zuid-Dakota, over alle andere staten den baas wou spelen. Zoo iets zien we ook gebeuren in deze conferentie van „de“ kerken in „Indonesië“. Reeds met de nederlandse wilde men alleen „onderhandelen“ in dit breedere (confessioneel-„ruimere“) verband. Hoe zou het dan in Indië zelf anders zijn?

Overigens hadden en hebben al bovengenoemde deputaten „begrip“ voor dit handelen. Het leelijke woord „begrip“ is een lievelingsterm van revolutionairen, van Mussert tot Soekarno. Ze vragen iedereen „begrip“ voor hun (dynamisch!) nieuwgeschapen toestand te hebben. Nu, deputaten hebben dit „begrip“ voor het oplossen van de vragen in „breder“ verband, d.w.z. verband met ook niet gereformeerden. Ook ds Duursema, ook ds Harrenstein, ook ds Munnik, die in 1944 heelemaal geen „begrip“ hadden voor de reformatische strooming, die niemand voor voldongen feiten plaatste, maar alleen maar het recht van artikel 31 K. O. voor allen en dus ook voor zich wilde

gereserveerd zien. Al die deputaten zijn van oordeel, dat ge beginnen moet met te toonen „begrip“ voor die javaansche eigenwilligheid, die de scheur trok — niet alleen voor de logica van dr Ridderbos en dr Nauta en hun helpers in 1944 — maar ook volgens de logica der Kerkenordening. Ze vonden en vinden, dat alleen als men zulk een „begrip“ aan den dag legt, er een klankbodem is voor een waarschuwing tot nuchterheid en realiteitszin. Het is alsof ge de Deutsche Zeitung leest. Of een Merdeka-blad. De rede-neering komt hierop neer: men heeft op Java door éézijdige beslissingen de boel al uiteengescheurd (precies, wat „De Reformatie“ herhaaldelijk verzekerde van deze Indische menschen, al heette dat natuurlijk toen kwaadwilligheid); nu moet ge voor die gemaakte scheur begrip hebben, want anders kunt ge geen woord meer kwijt over nuchterheid en realiteitszin. Dr Bavinck met de anderen zijn op Java niet opgetreden à la dr Ridderbos in Nederland, (eerst bukken, en niets op eigen houtje doen, en anders eruit) maar ze capituleerden. De Nederlandse kerken gachten, dat in Indië de kerken nog waren IN HET VERBAND. De slimmigheids van de synodocratische advocaten in Nederland, bij de processen over de kerkelijke goederen, worden door die paar feiten zoo maar overhoop geworpen. Als degenen, die in Nederland in 1944 zich alleen maar van wat zij z o n d e zagen voorloopig vrijmaakten, ook maar met een honderdste part van dat „begrip“, dat Bavinck op Java aan den dag lei waren tegemoet getreden, dan was er niets gescheurd, niets en niets. Wij hebben geen woorden voor dit meten met twee maten, en vragen aan ieder, die nog wil nadenken, of deze gelegenheidspolitiek niet het beste bewijs is van onze klacht, dat in 1944 geen recht gedaan is, maar alleen maar menschen weggewerkt zijn.

Deze week konden we inmiddels lezen, hoe, natuurlijk niet zonder mooie speeches, geconstateerd is, dat de Javaansche kerken nu voortaan zelfstandig zullen zijn. Och, ze waren het al lang. Bonne mine à mauvais jeu. Als de zaken slecht gaan, moet je je gevel laten opverven beteekent dat.

Het javaansche dusgenaamde „saamhoorigheidsbesef“ is ook den deputaten in de ziel gezonken. Het is me de saamhoorigheid wel. Terwijl men officieel nog in het verband van de strenge despotie Ridderbos-Nauta-Grosheide stond, verbond men zich al vast met Doopsgezinden en Chinezen, en durfde den deputaten voorschrijven wat ze doen moesten om de broeders OFFICIEEL te spreken te kunnen krijgen, en intusschen de kerken buiten het eigen gebied negeeren. Dat noemt men saamhoorigheidsbesef.

Voor de despotie van het régime dr Ridderbos c.s. is het een zware tijd geweest, dien ze, evenwel maanmoedig weten te verzwaren. Ze hebben die Javaansche kerken niet buiten het verband gezet, zooals Bergschenhoek. Neen, ze traden op als promotoren van deze scheurmakers tot hooger orde en zeiden hun: gezegend zij uw hoofd. Ze hebben doodkalm het werk van Middelburg 1896 éézijdig zien uiteenscheuren, reeds voordat hun synode ook maar een woord kon kikken over de kwesties; en toen ze eindelijk aan het kikken toegekomen waren, toen gingen ze aan het knikken. En ze blijven knikken, een potje zoo met revolutionairen op Java, een potje zús met bezwaarden in Nederland. Ze hebben het zien gebeuren, dat niet meer de bestaande verhouding b.v. tusschen de plaatselijke kerk van Amsterdam en Djokjakarta, of tusschen Utrecht en Poerworedjo als uitgangspunt genomen wordt (want die verhouding WAS er toch, en was er overeenkomstig Middelburg 1896), maar dat puur „hervormd“, en rondweg synodocratisch, maar tevens in strijd met het BESTAANDE kerkverband wordt uitgegaan, ook in deputatenhandelingen, van het geheel naar de deelen (een terminologie, die zelf al mis is). En dit niet vanwege principieele overtuiging, maar omdat het nu eenmaal zoo was beslist op Java zelf. Daar doet ook ds Duursema aan mee, wiens handteekening prijkt op schorsingsbullen voor menschen, die het niet in hun hoofd haalden te doen als die Javanen, en dr Bavinck.

Bezwaren hebben de heeren natuurlijk. Maar geen overwegende!

Wel neen; ze werden dezen keer niet opgezweept door den man achter de schermen, die in 1944 de victorie wou behalen, die hem langs den weg van argumentatie niet te bereiken was geweest.

Men heeft in de synodocratische pers nog al eens gesproken van een kerkelijk Linggadjadi. Het is er werkelijk. Men zag dezelfde menschen, die hier met geeselen kastijdden, op Java gekastijd worden met schorpioenen: hun heele kerkrecht-theorie, in Gods Naam aangeprezen, werd zoo maar aan den kant gezet als een antiquiteit, waarvoor men in Javaansche kringen geen aandacht meer over had. Het waren de lieden, die bij Soekarno op audiëntie kwamen, die met schorpioenen hén kastijdden, juist en vooral door zoo gladweg te negeeren wat zij nog pas hadden gebruikt als grondslag voor kerkgebeden. En toen ze zoo waren gekastijd, toen kwamen ze terug, en zie, ze glimlachten. Ze zeiden niet: de javanen hebben de facto zich als scheurmakers gedragen, en we zullen ze citeeren voor de synode, en bij gebleken volharding hen buiten het verband zetten; maar ze zeiden tot de scheurmakers-de-facto: waar wilt u, dat we „onderhandelen“, zegt u het maar, en we zullen iedereen ontmoeten, op de officiële vergadering van

u met
met het
zou in
nen van
kers, w
pen, da
we wille
chinees
gaan. E
een spe
Maar zo
ten“ —
beoord

OP
de ch

Bij d
Amersf
Kerk er
het refe
ds A. D
De geve
blijken
radere
van pro
M. Gilb
Meded.

„W
koers
de ve
kerk is
onze l
zonde
Het
kostbu
en he
dit al
geheel

Als z
algemeen
door de
geloovig
Wann
aangen
zijn inn
en deze
voortvlo
daet hi
Maar
dat de o
plurifor
men niet
tijk des
dekt, da
alle gevi
in „De
de hand

„Als
uitgaa
wel ze
het ne
sor va
zoekt
dan i
School
dien il
„Ik be
werkel
We
God
op he
gunst

Deze l
men met
gaan, n.l

.....
schille
kind v
straks
dacht
ning b

Wij me
Eeuwfe
dergelij
erger da
de toeko
deeldheid

Naar e
te betre
de geloof
wanneer
lijk en
Gods. ..
(want) a
niet daa
Gods“.

Een ki
verschille
ben op de
strakte
sonen oc

an oordeel, agrip" voor sur trok — rbos en dr ok volgens en vinden, en dag legt, huwling tot ze de Deut- l. De rede- Java door engescheurd elijk verze- tte dat na- ge voor die anders kunt id en reali- p Java niet and, (eerst anders er- che kerken en IN HET synodocrati- sen over de feiten zoo- e in Neder- als zonde met een lat Bavinck streden, dan Wij hebben ten, en vra- of deze ge- is van onze s, maar al-

hoe, natuur- eerd is, dat andig zullen Bonne mine moet je je

hoorigheids- zonen, Het en officieel otie Ridder- zich al vast durfde den moesten om kunnen krij- egen gebied idsbesef.

ldderbos e.s. Javanwel man-

Javaansche zoals Berg- notoren van zeiden hun: Im het werk eensehuren, woord kon slijk aan het ze aan het tje zóó met bezwaarden en, dat niet en de plaat- arta, of tus- angspunt AS er toch, 1896), maar odoocratisch, ANDE kerk- putaten- r de deelen dit niet vand- dat het nu ar doet ook ening prijkt het niet in anen, en dr

ezweept door t de victorie argumentatie

nog al eens l. Het is er die hier met rden met rie, in Gods len kant ge- Javaansche let waren de men, die met oral door zoo s hadden ge- a toen ze zoo s, en zie, ze n hebben de n we zullen gebleken vol- maar ze zei- wilt u, dat en we zullen gadering van

u met de deputaten uwer synode. Toen in 1944 K. S. met het synodale moderamen en dr Grosheide praten zou in Den Haag, en getuigen had meegenomen, mannen van eer en deugd, en heelemaal geen scheurmakers, was het bescheid: als die getuigen niet opstapen, dan praten we niet. Maar de Javanen zeggen: we willen alleen met u praten als de doopsgezinden en chinezen erbij zijn, en u moet maar van de feiten uitgaan. En niemand stapte op. En nu houdt dr Dijk een speech. En dr Den Hartogh. Ze kunnen 't anders. Maar ze kunnen 't ook zoo: deze opstellers van „wet-ten" naar „feiten", die alleen maar soms „feiten" beoordeelen naar („hun") wetten. K. S.

OPVOEDING EN ONDERWIS

de christelijke school in dezen tijd, II.

Bij de bespreking van de conclusies, die men te Amersfoort vaststelde betreffende de verhouding van Kerk en school, verdient het ook onze aandacht, dat het referaat over „School en Kerk" gehouden is door ds A. D. Meeter, Ned. Herv. predikant te Amsterdam. De gevaren van het streven van de Ned. Herv. Kerk blijken overduidelijk, indien deze in onzen kring nog radere toelichting behoeven, uit de volgende uitspraak van prof. van Niftrik, aangehaald door den heer T. M. Gilhuis, hoofd der school te Heinenoord, in de Meded. van het Geref. Schoolverband (Sept.-Oct. '47): „Wij moeten er voor oppassen, dat de nieuwe koers in de Ned. Herv. Kerk niet gaat beteekenen de verkerkelijking van het heele leven. Een eng kerkisme kan het noodlottig resultaat worden van onze kerkelijke vernieuwing. De Herv. Kerk valt niet zonder meer samen met Carnegieaan 9.

Het algemeen priesterschap der geloovigen is een kostbaar erfgoed der Hervorming. Het kerkbegrip en het kerkelijke spreken moet ruimte hebben voor dit algemeen priesterschap. Op dit punt ben ik niet geheel en al gerust".

Als zelfs iemand, die alleen maar spreekt van het algemeen priesterschap der geloovigen zich door de „Kerk" bedreigd voelt, dan is het ambt der geloovigen stellig niet veilig meer.

Wanneer nu ds Meeter zich tenslotte ook met de aangenomen conclusies heeft willen vereenigen — ze zijn immers met algemeene stemmen aangenomen — en deze conclusies misschien zelfs uit zijn referaat voortvloeden, dan ligt het voor de hand, dat hij gedaacht heeft aan de Ned. Herv. Kerk.

Maar prof. Dr K. Dijk dan? Misschien denkt iemand, dat de oplossing voor het grijpen ligt: de gedachte der pluriformiteit. Stellig is het de overweging waard of men niet aan een dergelijke constructie voor de praktijk des levens heeft te denken, maar wij hebben ontdekt, dat althans niet voor al zijn kerkennoten in alle gevallen deze idee aanvaardbaar is. Wij lazen n.l. in „De Bazuin" van 12 Dec. 1947 het volgende van de hand van N. (ds Nawijn):

„Als iemand, om welke reden dan ook, de kerk uitgaat, en een eigen kerk(je) sticht, dan kan hij wel zeggen: „nu ben ik één kerk", maar daarom is het nog niet zoo. Als er één dienstdoende professor van een Hoogeschool heen moet gaan — en hij zoekt met zijn volgelingen een geschikt gebouw, dan kan hij zeggen: „dat is nu de oude Theol. School", maar daarom is het nog niet zoo. De Sint, dien ik 5 Dec. ontmoette, zei met een zware stem: „ik ben de echte, oude Sint", maar..... hij was in werkelijkheid een catechisant van een 18 jaren.

We lachen om de Sint Nicolaas-vertooning.

God geve, dat de duivel en de wereld niet lachen op het Eeuweest in 1954, wanneer Hij in Zijn gunst dit aan Kerken en School wil geven".

Deze laatste verzuchting van ds Nawijn hangt samen met hetgeen hij, aan het geciteerde liet voorafgaan, n.l.:

..... in December, op den 5en, gaan er verschillende deftige Sinten door de straten. Een klein kind vraagt: „wie is nu de echte?" Ik hoop, dat als straks in 1954 het Eeuweest van onze School herdacht mag worden, we voor een dergelijke vertooning bewaard blijven".

Wij meenen, dat het juist is om niet slechts op het Eeuweest van de School, maar aanstonds voor een dergelijke vertooning bewaard te blijven. Immers, veel erger dan het lachen van den duivel en de wereld in de toekomst, is de toorn Gods over de zonde der verdeeldheid in het heden.

Naar den maatstaf der wereld is de breuk slechts te betreuren op dergelijke gedenkdagen, maar voor de geloovigen is deze altijd een smartelijke realiteit, wanneer zij overeenkomstig onze belijdenis „naarstiglijk en met goede voorzichtigheid uit den Woorde Gods, onderscheiden, welke de ware kerk zij; (want) alle degenen, die zich van haar afscheiden of niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordinantie Gods".

Een kind, aldus ds Nawijn, vraagt bij het zien van verschillende Sinten: „wie is nu de echte?" Maar hebben op deze conferentie, waar volgens het aan ons verstrekte verslag onderscheidene vooraanstaande personen ook op kerkelijk gebied aanwezig waren, nu

ook, om ons maar te beperken tot de namen in dit verslag speciaal vermeld¹⁾, prof. Dijk en ds Meeter zoowel elkaar, als zichzelf de vraag gesteld, wat verstaan werd onder „de Kerk"? Conclusie 5 maakt dit toch wel haast onvermijdelijk.

Daarin wordt immers uitgesproken, „dat de Kerk heeft toe te zien, dat het onderwijs beantwoorde aan den norm van het Woord Gods overeenkomstig haar belijdenis".

Nu is het bestaan van kerken van onderscheiden denominatie te verklaren uit verschil in belijdenis, of aan het niet-handhaven van een overigens gelijklopende belijdenis. Hoe zal men dus als leden van verschillende kerkelijke gemeenschappen gezamenlijk kunnen verklaren, dat „de Kerk" dit toezicht heeft te houden? U ziet, hoe langer men over deze voorspanden zoo aannemelijk lijkende uitspraken nadenkt, hoe onvaster de hier aldus geformuleerde grondslagen worden.

Aanvankelijk schijnt de formuleering bestemd voor de Ned. Herv. Kerk en min of meer gericht tegen den z.g.n. Nieuwen Koers aldaar. Maar lettende op de verstrekte mededeeling, dat het doel der conferentie was, „in betrekkelijk beperkten kring eens grondig de denkbeelden en stroomingen te bespreken, die binnen het terrein van het Protestantisch Christelijk onderwijs in het huidige tijdsgewricht de gemeederen bezighouden en in dezen kring groote actualiteit hebben", had men zeker ook een uitspraak mogen verwachten over de onderwijzers, die lid zijn van de Partij van den Arbeid.

Op zichzelf is natuurlijk de verwijzing naar de handhaving van de belijdenis in de school voldoende. Maar nu komt de vraag, hoe men zich de verwezenlijking daarvan voorstelt. Zal de Herv. Kerk, die op haar kansels in den Naam des Heeren haar leden laat aanzeggen door aanhangers van deze Partij, dat Gods gebodons voorschrijft, dat men in de politiek niet in een christelijke Partij zich organiseert, ooit in de school o.a. in dit opzicht de belijdenis kunnen handhaven?

En aan de andere zijde: hoe heeft prof. Dijk met deze formuleering kunnen instemmen, daar het toezicht van de kerk hier zonder meer aan de „Kerk" wordt toegewezen, terwijl de Kerkenordening in art. 21 met de bekende zuiverheid spreekt van het toezicht der Kerkeraden? Wie mocht denken, dat wij hier overdreven stiptheid eischen in verband met het gebeurde der laatste jaren, zij verwezen naar een rapport van dr H. H. Kuyper, door hem uitgebracht op de Generale Synode van Leeuwarden in 1920. Op dit rapport komen we misschien nog wel eens terug. Thans citeren we alleen:

„Al is het scholonderwijs geen zaak der kerk, toch heeft de kerk groot belang bij een goed Christelijk onderwijs der jeugd en is het daarom wel degelijk roeping van den Kerkeraad om ook nu nog toe te zien.....".

De formuleering van de vijfde conclusie is te meer merkwaardig, nu de zesde wel van kerkeraden spreekt.

Welke beteekenis echter ook aan de woorden „de Kerk" is gehecht en eventueel is te hechten, in elk geval rijst bij deze uitspraak op een conferentie van een dergelijke samenstelling het probleem van den aard der samenwerking van leden van verschillende kerkgemeenschappen aan één school.

De Kerk — gemakshalve verstaan wij daaronder maar de kerkeraden — moet toezicht houden op het onderwijs, dat het beantwoorde aan den norm van het Woord Gods overeenkomstig haar belijdenis. Boven wien we er reeds op, dat o.i. er geen directe relatie bestaat tusschen kerk en school. Dan blijft er niet veel anders over, dan dat dit toezicht gaat over de ouders en onderwijzers als leden van de kerk, en dat aan hen gevraagd wordt, hoe zij zorgen voor de onderwijzing van het zaad des Verbonds.

Door den Dienst des Woords en de ambtelijke vermaning moeten de ouders voortdurend worden herinnerd aan de beloften door hen bij den Doop afgelegd, dat zij hun kinderen „in de voorzeide leer", dat is „die in de christelijke kerk alhier geleerd wordt" zullen onderwijzen en doen onderwijzen. Deze beloften brengen het onmiddellijk verband tot stand tusschen kerk en school.

Deze beloften moeten derhalve ook den aard van de samenwerking op schoolgebied bepalen. Kampen. H. M. MULDER.

¹⁾ Men heeft mij verzekerd, dat ook leden onzer kerken aan de conferentie hebben deelgenomen.

LITERATUUR EN KUNST

ORGELPSALMBOEK VAN DE „STICHTING".

In opdracht van de Stichting tot verbetering van het Psalmgezag in de Geref. Kerken verschijnt binnenkort een „koraalboek" ten dienste van het begeleiden van de reformatische psalmmelodieën.

De harmonisatie naar den kerktonalen aard der melodieën is verzorgd door D. N. J. van der Paauw, die reeds tijdens den oorlog verschillende publicaties op het gebied van kerktonale harmonisatie uitgaaf.

ZENDING EN EVANGELISATIE

DE SYNODOCRATIE WEER IN DE CRISIS.

Bij de synodocraten is thans de zending weer aan de beurt. De leiding van dr J. H. Bavinck is in schier elk opzicht foutief; dogmatisch, kerkelijk, politiek. Voorbeelden gaven we; we praten dus niet in de ruimte.

Thans vergaderde men in „synode" te Eindhoven. Agendum: zendingszaken (plus misschien nog wat; daar kan op hun standpunt altijd wel wat bij). Over die zendingskwestie is een breed rapport ingediend, met allerlei adviezen, die regelrecht a f v o e r e n van de lijn, die ter zake van de zending destijds uitgestippeld is door de synode van Middelburg. Geen wonder, dat het jongste nummer van het synodocratische Zendingsblad een geruststellend artikel gaf onder den titel: In de lijn van Middelburg. Een fijn silhouet van Middelburg was in kleurendruk door den tekst heen zichtbaar. Toen het Zendingsblad nog gereformeerd was, was het zoo taai als een leeren lap. Nu het wat interessanter wordt, gaat het den ongereformeerden kant op. Er zijn weinig auteurs ginds, die „stoer-gereformeerd" kunnen schrijven en meteen interessant. Wat er te Eindhoven aan de orde gesteld is?

Het eerste punt is: van wie voortaan de Zending op Java — en later wellicht in geheel Indië — zal uitgaan, van de kerken in Nederland of van die op Java.

Tot nog toe ging de zending uit van de kerken in Nederland. Zendende kerken, die de verantwoordelijkheid voor het zendingswerk in Indië droegen, waren nederlandsche kerken.

In het rapport, door gindsche zendings-deputaten op tafel gelegd, wordt nu voorgesteld: „goed te keuren, dat het Zendingswerk van de gereformeerde kerken in Nederland op Java van nu af aan beschouwd wordt en uitgeoefend wordt als een onderdeel in federatief verband van het geheel van den Zendingarbeid, zooals die uitgaat van de kerken op Java (c.g. Indonesië) en van de kerken en corporaties in Nederland".

De verhouding wordt hierbij zoo gedacht, dat „de indonesische c.g. javaansche kerken voortaan de zendende kerken moeten worden, terwijl de kerken in Nederland de met zulk een kerk samenwerkende kerken zullen zijn.

Men legt het dus aan op overdracht van verantwoordelijkheid. In zichzelf is natuurlijk het einddoel van de zending, dat de aan haar arbeid ontsproten indische kerken zelf actief worden, ook in dezen. De vraag is alleen: is het zoover? en: zijn die kerken confessioneel betrouwbaar, zóó, dat zij kunnen en willen overgeven alleen dat, wat zij VAN GODSWEGE ONTVANGEN hebben? De synodocratische deputaten beantwoorden deze vraag onomwonden bevestigend. Zij zeggen, „dat het gebleken is, dat de Javaansche kerken, hoeveel schade zij ook naar hun eigen getuigenis hebben belopen, in de oorlogsjaren krachtig haar zelfstandigheid hebben betoond. Door het wegvallen van den financieelen, organisatorischen en geestelijken steun van de Zending, stonden deze kerken voor 'n zware taak. Vooral het nu zelf moeten dragen van de verantwoordelijkheid hebben deze kerken eerst als een last gevoeld, waarvoor men terugdeinsde, maar tenslotte hebben zij naar eigen getuigenis, die verantwoordelijkheid toch lief gekregen". En nog iets verder: „Deze verantwoordelijkheid, die men nu zelf aanvaard had als een van God gegeven opdracht, wil men nu niet meer uit handen geven", hetgeen door de commissie, die naar Indië geweest is „met blijdschap begroet is als blijk van sterken geestelijken groei".

Op grond hiervan meenen nu deze deputaten te kunnen zeggen „dat het volkomen terecht is, dat van nu voortaan de Javaansche kerken als de zendende kerken worden beschouwd".

Men kan niet zeggen — aldus niemand anders dan de synodocratische ds Vellenga in Geref. Kbl. Dr. en Ov. — dat dit ter fundeering van zulk een gewichtig voorstel, een sterke argumentatie is.

Wij gelooven — aldus ds Vellenga — deze woorden gaarne, maar zouden niet minder gaarne hooren a a n w i e dit gebleken is. Heeft de commissie, die naar Indië ging, zich hiervan op de hoogte gesteld? Grondig? En heeft zij niet alleen gehoord wat de Javaansche kerken willen, maar er zich ook van overtuigd waartoe zij in staat zijn? Het is niet de vraag of de indische kerken zending kunnen drijven, maar of zij het bestaande zendingswerk kunnen voortzetten en den ernstig geschokten arbeid weer krachtig kunnen opnemen. En kunnen deputaten daarover wat meer meedeelen? Tot zoover de vragen van ds Vellenga. Ook wij hebben er in den loop der jaren „iets van mogen komen te ontdekken", dat „deputaten" ginds wel eens concerteeren en oreeren als de rattenvanger van Hameln. Dat ligt zoo aan het systeem.

Maar, zoo zegt ds Vellenga, een tweede punt is nog ingrijpend.

Het zendingswerk der synodocratische groep zou voortaan beschouwd en uitgeoefend moeten worden